

Los espigadores y la espigadora

Les glaneurs et la glaneuse, Agnès Varda, 2000

Documental sobre la gent que espigola a la França rural i urbana

Agnès Varda

De pare grec i mare francesa, Varda va néixer el 1928. Després d'haver passat una infantesa a Bèlgica i una adolescència a Sète, va estudiar història de l'art a la facultat de la Sorbona a París. L'interès per la imatge sembla ser que se li va desvetllar en un curs nocturn de fotografia. Va esdevenir la fotògrafa oficial del TNP (Teatre Nacional Popular) i va tenir exposició pròpia el 1954, el mateix any que va escriure i dirigir la seva primera pel·lícula *La pointe courte*. La van anomenar «l'àvia de la Nouvelle Vague» perquè amb la seva pel·lícula es va anticipar a aquest moviment que sorgiria uns anys més tard. *Cleo de 5 a 7* va cridar l'atenció a Cannes el 1961 i el 1964 guanyava un «ós» a Berlín amb *Le Bonheur*. Amb *Sans toit ni loi* (1985) va aconseguir el «Lleó d'Or» a Venècia i va obrir el camí a la temàtica dels rodamóns. De 1990 a 1995 va completar una trilogia sobre el seu difunt marit Jacques Demy, encapçalada per l'aclamada *Jacquot de Nantes*. *Les glaneurs et la glaneuse* (2000) ha rebut nombrosos premis per part de la crítica i de festivals internacionals.

De l'ofici d'espigolar

Agnès Varda comença molt didàcticament el documental tot recordant-nos què és

això d'espigolar i qui són els espigoladors. Per tal de fer-ho més gràfic ens mostra la pintura de Millet «Les espigoladores» (1857). També aprenem que Millet va crear escola amb el seu quadre en convertir-se aquest amb un motiu reiteratiu de la pintura francesa de meitats del segle XIX. L'ofici, en el sentit estricte de la paraula, ha desaparegut, però en un sentit més ampli continua vigent tal i com prova Varda, i s'ha diversificat i adquirit nous matisos. Més solitari i ara dins d'un marc legal, el gest d'acotjar-se segueix sent, però, el mateix que abans.

Agnès Varda, càmera en mà, ens guia en un viatge per la França contemporània rural i urbana on coneixerem qui són aquesta gent que espigola, rebusca i recupera i quins motius els porten a fer-ho. Des de l'excamioner que va perdre la seva família i vida de classe mitjana i espigola per necessitat, fins al cuiner de prestigi que busca els millors fruits de la natura per al seu restaurant de luxe, passant per la família que va un dia al camp i espigola per hobby, veiem com la tradició i la necessitat es donen la mà en l'exercici d'aquesta pràctica tan estesa a França. Paral·lelament, París aporta el perfil del recol·lector urbà, i com en el cas del camp aquest també és força variat: tot sovint la marginació i l'automarginació no tenen límits massa clars. Ens trobarem aquí un personatge prou estrambòtic amb

unes botes de goma i que porta deu anys vivint de les deixalles que troba a les escombraries com a forma d'activisme polític, o un biòleg vegetarià que s'aixeca cada matí per recollir les restes del mercat i que imparteix classes de francès de forma voluntària a immigrants i d'altres, que tots plegats ens porten a reflexionar sobre la nostra societat de l'opulència i el malbaratament.

L'art del reciclatge

No només es pot viure de les deixalles dels altres sinó que fins i tot en pot sortir art. A banda de la recollida de patates que són l'excedent d'una collita, del raïm que queda a les vinyes després de la verema o dels productes dels supermercats, tot just caducats però encara en bon estat, Agnès Varda completa la seva reflexió amb la presència d'artistes del reciclatge urbà. Per ells la ciutat és com uns grans magatzems on l'estoc es renova continuament. Com diu Louis Pont, «on els altres veuen un munt de trastos, jo veig un munt de possibilitats». Per aquests caçadors de rareses, la nit constitueix el marc idoni per llançar-se a la recerca i captura de material per a noves creacions artístiques, ni Varda pot resistir-se a emportar-se cap a casa un parell de cadires en molt bon estat i un rellotge sense manetes, el temps ja ha deixat d'interessar a la veterana cineasta.

Un documental artístic

A la pel·lícula, l'acostament tradicional al documental amb un equip reduït de rodatge amb suport professional (DV Cam) es barreja amb l'enfocament més personal i intimista que li dona Agnès Varda amb les imatges preses amb la seva petita càmera de vídeo (Mini DV). L'espigoladora del títol és evidentment la mateixa cineasta, qui, mentre dona un significat metafòric a l'ofici, capta i recull imatges igual que les seves avantpassades collien les espigues que havien quedat de la sega.

Varda, amb la seva habilitat per atraure l'atenció en allò que habitualment passa desapercbut, fa algunes parades en el viatge per filmar aquelles patates en forma de cor, els enormes camions-cisterna que circulen per l'autopista els quals converteix, per un joc d'òptica, en camions de joguina o un gos amb un guant de boxa vermell que es troba pel camí. Filma també les seves mans que mostren ja el pas del temps, els seus cabells grisencs i ens fa participar de l'estranyesa que li produeix el seu propi envelliment, tot això sense deixar mai el to lleuger i lúdic que acompanya tots els seus comentaris i que fan d'aquest documental, que per la seva temàtica hauria pogut fàcilment caure en el dogmatisme, una obra personal, intel·ligent, bella i poètica.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Agnès Varda

Guió: Agnès Varda

Producció: Ciné Tamaris

Fotografia: Didier Doussin, Stéphane

Krausz, Didier Rouget, Pascal Sautélet,

Agnès Varda

Música: Joanna Bruzdowicz, Isabelle

Olivier

Cançons de rap: Agnès Vredel

Muntatge: Laurent Pineau, Agnès Varda

Nacionalitat: França

Any: 2000

Durada: 82 minuts

Filmografia

2000

Les glaneurs et la glaneuse (doc)

1995

L'Univers de Jacques Demy (doc)

1994

Les cent et une nuits

1992

Les demoiselles ont eu 25 ans (doc)

1990

Jacquot de Nantes

1987

Le petit amour (Kung-Fu Master o Don't say it)

1987

Jane B. Par Agnès Varda

1985

Sans toit ni loi

1981

Documenteur

1980

Mur Murs (Mural Murals)(doc)

1976

L'une chante l'autre pas

1975

Daguerréotypes (doc)

1970

Nausicaa

1969

Lions Love (...and lies)

1966

Les créatures

1964

Le bonheur

1961

Cléo de 5 à 7

1954

La pointe courte